

Všechny mě
domovy

Ivanka
Devátá

motto

motto

Ivanka
Devátá

Všechny mé
domovy

Praha 2013

© Ivanka Devátá, 1995

Cover illustration © Iva Hüttnerová, 2007

ISBN 978-80-7246-723-5

Zrození kočovnice

Nevím, kdy vzniklo ono známé rčení, že je lepší vyhořet než se stěhovat, ale jistě zanedlouho poté, kdy si člověk začal stavět obydlí a zaplňovat je předměty denní potřeby. A čím dokonalejší byl jeho příbytek a čím větší počet oněch předmětů, tím šťastnější se zdála alternativa požáru, jenž všechnu majetek promění v doutnající trosky, než bezpečný přesun tohoto majetku na jiné místo. Neboť po takové akci se většinou promění v trosku majitel, a to tak dokonale, že nemá sílu ani doutnat.

Právem se lze domnívat, že družka lovce mamutů měla k zamýšlenému přesunu své tlupy přístup lehkomyšlnější než dnešní žena, protože jí nehrozilo shánění krabic, košů a beden ani důmyslné balení míšeňského porcelánu po tetě Albíně. Určitě taky v den stěhování nešílela, kde je, prokrista, ta Kájova školní kůže, když ještě včera byla tuhle za tím šutrem. Vzala pazourky a šla. A vsadím se, že novou jeskyni ani nevymalovala, cuchta, tak-

že její umělecky založený druh, sklíčen úrovní domácnosti, časem namaloval na stěnu v obýváku aspoň bizona.

Civilizační proces přinesl lidstvu nesporně nejednu výhodu, mezi jinými i tu, že rodičům cestou do nového působiště nesežere Káju lev, ale na druhé straně stres z celého podniku bývá tak mučivý, že by se rodiče nechali radši sežrat sami.

Jelikož jsem se stěhovala a zabýdlovala mnohokrát, ráda bych se o své zkušenosti podělila. Ani ne tak proto, abych čtenáři poradila co, jak a kterak, jako spíše proto, abych mu umožnila shledat, že on ví co, jak a kterak mnohem lépe než já, což v něm vzbudí zdravé sebevědomí, optimismus a chuť do života. A možná že mezi těmi všemi pěknými vlastnostmi zbude kousíček místa i na soucit s pisatelkou.

Nuže, zkušenost první. Vtipně a prozíravě si vede ten, kdo se stěhuje jako kojenec. Sama jsem se takto přesunula s rodiči nejprve z Prahy do Ostravy a později z Ostravy do Brna, a vůbec si nepamatuji, že by to mou nervovou soustavou otřásl. Rovněž tak si nemohu vybavit sebemenší konflikt se zaměstnanci železnic, s kladeči linolea či domovnicí. V tomto věku prostě zvládnete stěhování levou rukou s roztomilými dolíčky na každém centimetru.

Celkem zodpovědně mohu doporučit i stě-

hování během školní docházky, byť zde už hrozí nezletilému stěhovanci nebezpečí, že bude vyzván, aby si zabalil aspoň školní pomůcky. Zase mu ale kyne radostná naděje, že několik dní nemusí dělat úkoly s poukazem na skutečnost, že se učebnice v důsledku okolností na čas uchýlily do ilegality. Pokud je nové bydliště s šetrným ohledem na žákovy city vybráno ve stejné čtvrti, takže nemusí zároveň s domovem měnit i školu, nabude den D dobrodružné příchuti. Mne alespoň velmi rozjařilo, když jsem při třetím stěhování odešla do školy z brněnského Cejlu a po vyučování zamířila k údivu spolužaček opačným směrem k Černým Polím. Bylo mi čtrnáct a snažila jsem se vzbudit dojem, že mě v Černých Polích čeká ohnivý milenec v hnízdečku lásky.

Z předešlých řádků myslím jasně vyplývá, že pokud člověk nenabude zodpovědnosti a vlastního majetku, je pro něj stěhování asi tak náročné jako cesta na koupaliště. Mysl mu zatěžuje jediná starost – nezapomenout svačinu.

Bohatství jednotlivce však nelze měřit jen množstvím uměleckých předmětů, nábytku a prachových peřin. Je tu i bohatství citové, košatý vnitřní život, husté předivo přátelských vztahů, jako i společné sny a plány s dušemi spřízněnými. Jestliže toto všechno má pro člověka v dospělosti daleko větší cenu než hmotné statky, v mládí je souhrn těchto

hodnot nenahraditelný. Mladá dívka nucená tetou Karlou k rozchodu s vlasatým mláden-
cem výhrůžkami, že pokud od nežádoucích
styků neupustí, nebudou jí odkázány stříbrné
přibory pro dvanáct osob, pohrdavě ohrne ret
a jde si domluvit rande. Já musila ve zranitel-
ných šestnácti letech zpřetrhat všechny něžné
vztahy, aniž by mi někdo slíbil hliníkovou lží-
ci. Stěhovali jsme se z Brna do Plzně. Tatínek
se stal šéfem plzeňského rozhlasového or-
chestru. Já se stala kandidátkou sebevraždy.
Jakživ nikdo nebalil žalostnější raneček vy-
haslých nadějí, první lásky a stesku po vřele
milovaných přítelkyních Evičce a Lindě. Lou-
čení K. H. Borovského s rodinou bylo oproti
loučení Ivanky Deváté s Brnem nevázanou ve-
selicí.

V novém prostředí jsem se zpočátku cítila
jako nahý ve zvláště hustém trní, přičemž trním
zde nebyl ani tak odmítavý postoj nových spo-
lužáků, jako drásavý stesk po spolužácích býva-
lých. V jistém smyslu jsem byla vdovou po
svých přátelích, a to vdovou zdrcenou a neutě-
šitelnou.

Když jsem se konečně v tom trní poněkud
přioděla nově navázanými vztahy, začala mě
mučit nejistota ohledně tatínkových životních
plánů. Jistě, tatínek byl člověk skromný a ne-
výbojný, raději se spokojil s méně atraktivním
postem, než aby si budoval kariéru na morálně

pochybných základech. Ale kdo mohl vědět, jaký sen hýčká na dně srdce? Na světě je mnoho orchestrů, přemítala jsem sklíčeně, a ve větších městech, než je Plzeň. Také v Bostonu je prý skvělá filharmonie. Jednoho dne mohu přijít domů a zjistit, že rodiče už opět balí cedníky.

Tehdy patrně vzblikla v mé hlavě jiskřička a na vteřinu ozářila vzpomínku na zmíněné rčení o vyhoření a stěhování. Nepojala jsem pochopitelně konkrétní úmysl založit oheň v otcových partiturách, ale někde v mém podvědomí se uhnízdila úvaha, že pokud bychom v důsledku ohňové katastrofy neměli kde hlavu složit, určitě ji nepojedeme skládat do Bostonu. Lidové rčení ostatně hovoří jasně. Buď vyhořet, nebo se stěhovat. Rozhodně nedoporučuje obojí.

Tak jsem se pokusila vyhořet. Maminka nám odjela do lázní se žlučníkem. Vlastně ne, odjela už bez žlučníku, aby přivedla zbývající tělesné orgány k rozumu. Je to totiž rázná žena, a když se některá část jejích útrob nechová jaksepatří, bez lítosti se s ní rozloučí. Jsme moc rádi, že ji nezlobí srdce, protože s ním by se rozloučila též. Už nejsme tolik rádi, že má stejně energický vztah i k našim orgánům.

Když jsem jako desetiletá žabka ležela v chrudimské nemocnici s podrážděným slepým střevem, navrhla maminka po třech dnech

panu primáři operaci. Podíval se na ni přísně přes brýle a řekl: „Milostivá, břicho není vesta, aby se dala po libosti párat a zašívát, pokud to není nutné.“ Podráždění se patrně přeneslo z mého slepého střeva na pana primáře, protože jsem se okamžitě uzdravila.

Nuže, maminka přestala na tři neděle pečovat o naše žaludky a my, já a tatínek, jsme přenesli tuto povinnost na Řemeslnickou besedu – restauraci zvanou Řemenda – s vyhlášenou skvělou kuchyní. V ten den, o kterém píši, se maminka měla vrátit domů a my šli do Řemendy naposled. Po chutném hlavním jídle mě tatínek začal svádět k hříšným palačinkám. Patrně právě představa jejich přípravy z mouky, vajec a mléka rozsvítila v mé hlavě žárovku, v jejímž světle jsem jasně uviděla sporák, na který jsem dala vařit mléko, a ponechavši je v moci plamenů, odkráčela jsem z domu.

Hrůza mě obešla. Najednou jsem měla velice naspěch. Nejen že jsem odmítla čekat na lákavý moučník, odmítla jsem čekat i na tatínka, až zaplatí. Naprosto neodkladná záležitost, na kterou jsem si náhle vzpomněla, mě vysála z Řemendy jako vzdušný vír. Nechala jsem za sebou překocenou židli a posmutnělého tatínka, který se jistě hořce smířoval s vědomím, že dceři nestojí jeho společnost za dvě minuty prodlení. Já si však představovala, jak strašně smutný tatínek bude, až uvidí oho-

řelé piáno, a pádila na tramvaj, až mě v boku píchalo.

Cestou na Bory předjelo tramvaj hasičské auto se spuštěnou sirénou. Jéžiši! Už je to tady. Potlačovaný pláč mi křečovitě svíral hrdlo. Jsem neštěstí rodiny. Jsem její zkáza a prokletí. Jsem nevděčná, líná a nezodpovědná dcera, která není schopna splnit ani tu minimální míru povinnosti. Ubohý tatínek! Ubohá maminka! Ubohý nevinný bratříček. Děťátko bez střechy nad hlavou a bez budoucnosti. Jak by ho rodiče mohli vydržovat na studiích, když budou musít od píky budovat nový domov? Možná i sirotek bude, poněvadž rodiče raní mrtvice. Pane Bože, kvílela jsem v duchu, dej, ať nevyhoříme, a já se budu stěhovat jako nomád.

Od tramvaje jsem letěla rychlostí světla a očima pátrala po dýmu a plamenech. Nic. Dům stál, ani nečadil. Bez dechu jsem odemkla a za dveřmi našla usmívající se maminku: „No, vy jste mi hospodáři! Ještě že jsem přijela dřívějším vlakem.“

Vzplanula ve mně tak obrovská radost ze života, že hrozil nový požár následkem mého samovznícení.

Přichvátavšímu tatínkovi jsem teprve teď přiznala důvod svého spěchu, a on se taky rozradostnil, poněvadž roztržitá milující dcera mu byla milejší než pintlich kamenné srdce. A tak jsme se všichni veselili a měli rádi a tatínek kou-

kal na maminku jako na vánoční dárek, který si večer bude smět rozbalit. Jistě proto, že zavřela sporák pod tím mlékem.

Takže jsme nevyhořeli a tím pádem jsem se zase musila stěhovat.

Hrom a dudy

Z mladistvé nerozvážnosti jsem jednoho dne udělala zkoušky na Akademii múzických umění – obor herectví – a na podzim přesídlila do Prahy. Sídlo mimopražských studentů této školy bylo v Hradební ulici a dodejme rovnou, že to nebylo sídlo reprezentativní. Starý dům držel jakž takž pohromadě a i to bylo od něj hrdinské, když uvážíme, že jím od rána do večera otřásal řev, zpěv, dusot, nářek hudebních nástrojů a praskání dveřmi. V mrňavých kuchyňkách se připravovaly nákladné pokrmy jako nasucho opékané topinky, buřty a čaj, a požár zde hrozil téměř denně, poněvadž studenti vášnivě diskutující o mlhavosti některých uznávaných teorií pokládali zhusta dým z doutnajících večeří za průvodní jev svých argumentů.

Já však, ptáče poprvé opustivší rodné hnízdo a v jednom kuse zkoušející, jak mu fungují perutě, jsem spoustu věcí velkoryse přehlížela. Snadno jsem se tudíž smířila se životem „na sedmeráku“, což nebyl, jak by se dalo mylně soudit,

život lesní panny na jelenu, nýbrž krušný život studentky v pokoji se sedmi lůžky. Bylť tehdy takový zvyk uvrhnout nové studenty do těch nejdrsnějších podmínek, aby se prokázalo, zda jsou pro uměleckou dráhu dost otrlí.

Skladba obyvatelek našeho pokoje byla svérázná. Dvě adeptky herectví, dvě klavíristky, dvě budoucí operní pěvkyně a – drazí čtenáři, stojí za to zakrýt si následující řádky a hádat, kdože byl sedmou spolubydlící. Hádejte něco hodně divokého!

Sázím se, že jste neuhodli. Dudačka. To je švanda, co? Zajímavé bylo, že dudačka nebyla největším prokletím našeho soužití, neboť chodila skromně dudat do sklepa, jsouc si vědoma, že nebydlí se šesti dorotami. Pardon, Dorotkami. Zato zbývající hudebnice! Budík si dávaly div ne na čtyři ráno, aby urvaly jako první klavír. Ano, klavír (a bylo to křídlo) též bydlil s námi, a bydlil daleko houževnatěji než kterákoliv z nás, protože ani jedinkrát neodjel na víkend k rodičům.

Tím umožňoval ráno co ráno, soboty a neděle nevyjímaje, té nejsvižnější z muzikálních snázivek usednout již za úsvitu ke klávesnici a loudit z ní škály. Pěvkyně je loudily i z hrdla. Těžko říci, co bylo horší. Po čtvrt hodině zvukového mučení se vypotácela z lože dudačka a připravila si čaj důvtipným a objevným způsobem. Na trochu cukru a citronové šťávy šplíchla